

ΟΙ ΙΩΝΕΣ ΠΑΡ' ΗΡΟΔΟΤΩ

Ὁ Ἡρόδοτος I. 143 κ.ἑξ., ἀναφερόμενος εἰς τὰ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Λυδικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Κύρου, λέγει καὶ περὶ πολεμικῶν προετοιμασιῶν γινομένων παρ' ὅλων τῶν Ἰώνων, πλὴν τῶν Μιλησίων, διὰ τὴν ἀποκρουσιν τοῦ Περσικοῦ κινδύνου. Ἀπὸ τούτων δὲ λαμβάνει ἀφορμὴν, ἵνα ἀναδράμῃ μέχρι τῶν παλαιότερων Ἰώνων, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθον οἱ Ἴωνες τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀπὸ τῆς ἀναδρομῆς ὅμως ταύτης, ὡς καὶ ἀπὸ τινων ἄλλων πληροφοριῶν τοῦ αὐτοῦ, προῆλθον δυσχέρειαι τινες αἱ ὁποῖαι ἀφορῶσι μᾶλλον εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἱστορικοῦ νοήματος.

Ἡ κυριωτέρα τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ καλούμενα *ἐθνικά* ὀνόματα δὲν ἔχουσι πάνποτε τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Δηλοῦσι δηλαδὴ ταῦτα ἄλλοτε μὲν πρόσωπα ἀνήκοντα βιολογικῶς εἰς τὸ αὐτὸ γένος, εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ ἀποδίδουσιν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὴν ἔννοιαν τῆς φυλετικῆς ταυτότητος, χωρὶς ὅμως νὰ νοῆται δι' αὐτῶν πάνποτε τὸ σύνολον τῶν ὁμοφύλων. Ἄλλοτε δὲ τὰ *ἐθνικά* ὀνόματα σημαίνουσι τι εὐρύτερον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰς περιπτώσεις ἀναμείξεων καὶ ἀνακράσεων καὶ ἀφομοιώσαντος τὰ λοιπὰ ἀποδίδεται εἰς τὸ σύνολον τῶν ἀφομοιωθέντων φύλων¹. Εἰς ταύτας τὰς περιπτώσεις τὰ ἐθνικά ὀνόματα ἔχουσιν ἔννοιαν πολιτικὴν καίτοι ὀρθότερον εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅτι πλεονάζει ἡ πολιτικὴ ἔννοια, ἀφοῦ ἡ ἀφομοίωσις δὲν περιορίζεται ἀπολύτως εἰς τὸν λεγόμενον πολιτισμὸν, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς φυλὰς διὰ τῆς μείξεως αὐτῶν.

Ἐξ ὧσων φέρονται παρ' Ἡροδότῃ περὶ τῆς ἐστίας τῶν παλαιότερων Ἰώνων προκύπτει, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαΐας « *πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Σοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες, ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Σοῦθου Ἴωνες* » (VII. 94). Οἱ κατὰ ταῦτα κληθέντες Ἴωνες « *ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δωδέκα ἦν αὐτῶν μέρεα, κατὰ περ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάν-*

1. Δεῖγμα τούτου παρέχει ὁ Θουκυδίδης, ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ ὄνομα τῶν παίδων τοῦ Ἑλλήνος διεδόθη καὶ εἰς *ἔθνη* « *ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικόν* » (I. 3. 2).

των *"Ιωνας δωδέκα ἐστι μέρεα* » (I. 145). Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ 'Ιωνες οὗτοι ἦσαν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων Πελοποννησίων καὶ ὅτι ἐτέλουν παλαιότερον εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς 'Αχαιοὺς καὶ τοὺς Τεγεάτας, διότι ἐστράτευσαν μετ' αὐτῶν εἰς 'Ισθμόν, ὅτε « *Ἑρακλεῖδαι ἐπειρωντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον* » (IX. 26). Ἐξ ἄλλων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ προκύπτει, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, ὄντες Πελασγοὶ τὴν καταγωγὴν καὶ κληθέντες διαδοχικῶς Κραναοὶ καὶ Κεκροπίδαι καὶ Ἀθηναῖοι, εἶτα Ἴωνος « *τοῦ Σούθου στρατάρχου γενομένου Ἀθηναίοισι ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες* » (VIII. 44). Ὅθεν, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀκολουθουμένην παράδοσιν, ἐκλήθησαν Ἴωνες πρῶτοι μὲν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Αἰγιαεῖς, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ Ἀθηναῖοι¹.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, φαίνεται ὅτι αἱ φιλικαὶ σχέσεις τῶν πρῶτων Ἴωνων καὶ τῶν Πελοποννησίων δὲν παρετάθησαν ἐπὶ πολὺ, ἀφοῦ οἱ Ἀχαιοὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Αἰγιαλείας ἔνθα κατόικουν. Περὶ τῆς αἰτίας καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς συγκρούσεως, οὐδὲν λέγει ὁ Ἡρόδοτος, εἰμὴ ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς εἰς μίαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἰωνικῶν πόλεων, τὴν Ἑλίκην, « *κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες* » (I. 145), ὥς καὶ ὅτι εἰς τὰ « *δωδέκα μέρεα* » τῶν ἐκβληθέντων Ἴωνων ἐγκατεστάθησαν ἔκτοτε Ἀχαιοί, οἵτινες παρέμενον εἰς αὐτὰ μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ², τοῦ Ἡροδότου.

Ἀφοῦ οἱ Ἴωνες ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ δωδεκαπόλεως εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καθ' Ἡρόδοτον³ ἐγκατασταθῇ, ἔπεται ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν παρέμεινε πλέον εἰς Πελοπόννησον. Ἀλλὰ ταῦτα, ἂν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ λογικὸν συμπέρασμα τῶν εἰρημένων μαρτυριῶν τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ,

1. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ οἰκίῳ χωρίῳ γίνεται λόγος περὶ μεταβάσεως τοῦ Σούθου εἰς Πελοπόννησον, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι οὗτος ἐγκατεστάθη αὐτόθι καὶ ὅτι ἄρα καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἴων ἠνδρώθη ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ Ἴωνος φερόμενα δεικνύουσιν, ὅτι οὗτος ἐβασίλευσε τῆς Αἰγιαλείας. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν αὐτὴν παράδοσιν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, διότι λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι « *τὸν Ἴωνα μετεπέμψαντο χρεῖας καταλαβούσης* » ('Αθπ. 3. 2). Σαφέστερον ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν ὁ Πausanias, λέγων ὅτι ὁ Ἴων ἦτο βασιλεὺς τῶν Αἰγιαλέων καὶ ὅτι « *τότε δὲ ἐπὶ τῆς Ἴωνος βασιλείας πολεμησάντων Ἀθηναίους Ἐλευσινίων, καὶ Ἀθηναίων Ἴωνα ἐπαγομένων ἐπὶ ἡγεμονίᾳ τοῦ πολέμου, κ.τ.λ.* » (VII. 1. Πρβ. τοῦ αὐτοῦ I. 31. 3).

Διάφορος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀκολουθουμένη παράδοσις, διότι οὗτος λέγει, ὅτι τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Αἰγιαλείας « *τὸ μὲν παλαιὸν Ἴωνες ἐκράτουν, ἐξ Ἀθηναίων τὸ γένος ὄντες* », ὥς καὶ ὅτι « *καὶ ἀποικίαν τῶν Ἴωνων ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι καὶ τὴν χώραν ἣν κατέσχον ἐπώνυμον ἐαυτῶν ἐποίησαν Ἴωνίαν ἀντ' Αἰγιάλου κληθεῖσαν, κ.τ.λ.* » (H. 383).

2. I. 146 « *ταῦτα δωδέκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστί καὶ τότε γε Ἴωνων ἦν* ».

3. I. 145 « *ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἶκον δωδέκα ἦν αὐτῶν μέρεα* ».

ὅμως αἴρονται ἐν μέρει ὅταν ὁ αὐτός, ἀναφερόμενος εἰς χρόνον ὕστερον τῆς ἐξώσεως τῶν Ἰόνων ἀπὸ τῆς δωδεκαπόλεως, λέγη περὶ Κυνουρίων ὅτι « *αὐτόχθονες ἐόντες δοκέουσι μοῦνοι εἶναι Ἴωνες* » (VIII. 73)· καίτοι ἡ ἄρσις αὕτη δέον ὅπως μὴ ἐρμηνευθῇ ὡς ἀντίφασις τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ, ἀλλ' ὡς ἀπόδειξις ὅπως τὰ κείμενα μὴ λαμβάνονται πάντοτε ὑπὸ τὴν λίαν περιορισμένην καὶ ἀπὸ τοῦ γράμματος προκύπτουσαν ἔννοιαν.

Διάφορον ἐξέλιξιν ἔσχον τὰ πράγματα τῶν ἄλλων Ἰόνων οἵτινες, ὡς ἤδη ἐλέχθη, κατέκον ἐν Ἀθήναις καὶ γενικώτερον ἐν τῇ Ἀττικῇ. Οὗτοι οἱ Ἴωνες κατεῖχον πολλοὺς τῶν περὶ τὴν Βοιωτίαν τόπων, ἀφοῦ ὁ Ἡρόδοτος, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἐν Βοιωτίᾳ ἐγκατεστημένους Καδμείους, λέγει ὅτι « *παροίκεον δέ σφεας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες* » (V. 58). Ἡ ἐξάπλωσις αὕτη τῶν κατοίκων περὶ « τὰ πολλὰ » τῶν ὀρίων τῆς Βοιωτίας δεικνύει, ὅτι ἡ Ἀττικὴ εἶχε πλέον κορεσθῇ καὶ ὅτι ἔκτοτε ἡ ἰδρυσίς ἀποικιῶν εἶχε, πιθανῶς, χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν Ἰόνων διὰ τὴν λύσιν τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος. Βεβαίως ὁμως ἡ ἰδρυσίς ἀποικιῶν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅτε οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου Ἴωνες, καταφεύγοντες αὐτόθι¹, κατέστησαν τὴν λύσιν ταύτην ἀναπόφευκτον. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον, οἱ ἐν Ἀττικῇ Ἴωνες ἰδρυσαν ἀποικίας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἡρόδοτος ἔσχευεν εὐκαιρίαν νὰ μνημονεύσῃ τὴν Χαλκίδα, τὴν Ἐρέτριαν, τὴν Κέον, τὴν Νάξον, τὴν Σίφνον, τὴν Σέριφον². Τὸ σημαντικώτερον ὅμως ρεῦμα Ἰόνων ἀποίκων μετέβη ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὰς παρ' αὐτὰ νήσους Σάμον καὶ Χίον, ἔνθα οἱ Ἴωνες οὗτοι ἰδρυσαν μετ' ἄλλων τὴν νέαν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν.

Εἰς ταύτην τὴν δωδεκάπολιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀναφέρεται ὁ Ἡρόδοτος (I. 141 - 147) ἐξ ἀφορμῆς τῆς καταλύσεως τοῦ Λυδικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Κύρου. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ὀνομάζει τὰς ἰδρυθείσας δώδεκα ἰωνικὰς πόλεις, κατανέμων αὐτὰς ἀναλόγως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως εἰς τρεῖς ὁμάδας, ὧν τὴν πρώτην ἀποτελεῖ ὁ Μυοῦς καὶ ἡ Πριήγη. Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα περιλαμβάνεται ἡ Μίλητος, ἡ Ἐφεσος, ἡ Κολοφών, ἡ Λέβεδος, ἡ Τέως, αἱ Κλαζομεναὶ καὶ ἡ Φώκαια, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἡ Σάμος, ἡ Χίος καὶ αἱ Ἐρυθραί. Εἶτα ὁ ἱστορικός, δηλῶν τὴν αἰτίαν ἔνεκα τῆς ὁποίας οἱ Μιλήσιοι ἀπεσχίσθησαν τότε τῆς πολιτικῆς τῶν ἄλλων Ἰόνων τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ δωδεκαπόλεως, προσθέτει τὰ ἑξῆς: « *οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφυγον τὸ οὐνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆναι, ἀλλὰ*

1. Περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν προκύπτει ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου, ὅτι οἱ Ἴωνες ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐκβληθέντες τῆς Πελοποννήσου Ἴωνες κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας, λόγος κατωτέρω.

2. VIII. 46 - 48. Ἰδ. καὶ Θουκ. VII. 57.

καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ ὀνόματι »¹.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ὥς καὶ εἰς τὸ μετ' αὐτό, γίνεται λόγος περὶ ἄλλου μέρους Ἰώνων, ἀνάγκη ὑπάρχει, ὅπως προσδιορίσωμεν ἐκάστοτε σαφῶς καὶ ὀρθῶς τὸ μέρος περὶ οὗ πρόκειται. Ἄλλως ὅσα περὶ Ἰώνων λέγει ὁ Ἡρόδοτος θὰ καταστῶσιν ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα καὶ θὰ προκαλῶσιν ἀντιφάσεις, τῶν ὁποίων ἡ αἰτία ἀτόπως θὰ ἀποδίδηται εἰς τὸν ἀρχαῖον ἱστορικόν. Οὕτω, δέον νὰ διακρίνωμεν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ « *ἄλλοι Ἴωνες* » εἶναι οἱ ἀπ' Ἀθηνῶν προερχόμενοι καὶ ἰδρύσαντες ἀποικίας, ὥς ἡ Χαλκίς, ἡ Ἐρέτρια, ἡ Κέος, ἡ Νάξος, ἡ Σίφνος καὶ ἡ Σέριφος². Αὗται αἱ πόλεις, ὥς καὶ ἡ μητρόπολις αὐτῶν, « *ἔφενον τὸ ὄνομα* »³.

Πρὸς τούτους τοὺς ἄλλους Ἴωνας ἀντιβάλλοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ αἱ προειρημέναι δώδεκα ἰωνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, περὶ τῶν ὁποίων φέρονται ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τὰ ἐξῆς : « *αἱ δὲ δυνάδεκα πόλεις αὗται τῷ τε ὀνόματι ἡγάλλοντο καὶ ἰρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ ὀνόματι ἔθεντο Πανιώνιον* » (Ι. 143). Περαιτέρω, ὁ αὐτὸς ἱστορικός, ἐξηγῶν τὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πόλεων, λέγει « *δυνάδεκα δέ μοι δοκέουσι πόλις ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐθέλησαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυνάδεκα ἦν αὐτῶν μέρεα* » (Ι. 145). Ἀπὸ τούτων προκύπτει, ὥς φρονούμεν, καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ ἰωνικῇ δωδεκαπόλει τῆς Μ. Ἀσίας ἐγκατασταθέντες

1. Ι. 143. Πρὸ τοῦ χωρίου τούτου φέρονται τὰ ἐξῆς : « *ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντός τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῶ δὴ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνῶν τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστου* » ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον ».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ διὰ μὲν τοῦ οὗτοι νοοῦνται ἀπὸ τῶν προηγουμένων οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ νησιῶται (Σάμιοι, Χίοι), διὰ δὲ τοῦ « *τῶν ἄλλων Ἰώνων* » οἱ κάτοικοι τῶν ὑπολοίπων ἑννέα Ἰωνικῶν πόλεων. Ὅθεν ἀτόπως ὁ Legrand (Ἡρόδοτος, ἐκδ. Les belles lettres, 1946) δέχεται κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου ὅτι οὗτοι εἶναι « *les Ioniens d'Asie* », ἤτοι οἱ ἀπὸ δέκα ἡπειρωτικῶν πόλεων.

Συζητήσεις ἐγένοντο καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἐννοίας τοῦ χωρίου, μάλιστα δὲ τῆς προκυπτούσης ἀπὸ τοῦ ἀσθενέος καὶ ἀσθενέστατον, καὶ ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἐννοία τούτου τοῦ μέρους τοῦ χωρίου ἀντίκειται πρὸς τὰ παρὰ Θουκυδίδῃ (Ι. 16) φερόμενα. Ὡς ὁμως ἀλλαχοῦ ἐδείξαμεν (Ἐπιστ. Ἐπετ. τῆς Φιλοσοφ. Σχολ. τοῦ Πανεπ. Ἀθ., 1957-1958, 482, σημ. 2), τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος χωρία δὲν ἀντίκειται πρὸς ἄλληλα.

2. Ἡρόδ. VIII. 46-48. Εἰς τούτους τοὺς Ἴωνας θὰ ἠδύναντο νὰ προστεθῶσι καὶ Ἑλλησπόντιοι ἀποικοὶ τῶν Ἰώνων, ἔδ. Ἡρόδ. VII. 95.

3. Οἱ σχολιασταὶ καὶ ἐρμηνευταὶ τοῦ Ἡροδότου, ἐξ ὧων γνωρίζομεν, δὲν ὀρίζουσι τίνας τῶν Ἰώνων ἐννοεῖ ὁ ἀρχαῖος ἱστορικός λέγων « *ἄλλοι Ἴωνες* ».

Πρὸς τὰ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ ὀνόματος δύνανται νὰ συναφθῶσι καὶ τὰ φερόμενα παρ' Ἡροδότῳ περὶ Κλεισθένους, ὅτι δηλαδὴ οὗτος, « *ὑπεριδὼν Ἴωνα, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι* », μετωνόμασε τὰς φυλάς ἐν Ἀθῆναις καὶ ἤρξησε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν (V. 69).

Ἴωνες θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς φορεῖς τῶν παραδόσεων τῶν ἐκβληθέντων ἐκ Πελοποννήσου Ἰώνων, ἄρα δὲ καὶ ὡς ἀπόγονοι ἐκείνων.

Εἴτα ἀκολουθοῦσι τὰ ἑξῆς. «*τούτων δὲ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες δωδεκα πόλιας ἐποιήσαντο, ἐπεὶ ὡς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ κάλλιον τι γεγόνاسι, μωρὴ πολλὴ λέγειν*»¹. Διαπιστοῦντες ὅτι ἡ λογικὴ σύνδεσις τῆς πρώτης προτάσεως τοῦ χωρίου («*τούτων... ἐποιήσαντο*») πρὸς τὰ ἐπόμενα εἶναι χαλαρά, παρατηροῦμεν εἴτα ὅτι διὰ τῆς ἀντωνυμίας οὗτοι νοοῦνται ἀναμφιβόλως οἱ μόλις πρὸ τοῦ χωρίου τούτου ἀναφερόμενοι Ἴωνες τῆς Μ. Ἀσίας, οἵτινες «*δωδεκα πόλιας ἐποιήσαντο*». Διὰ δὲ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ φράσεως «*τῶν ἄλλων Ἰώνων*» νοοῦνται πάντες οἱ ἄλλας ἀποικίας ἰδρύσαντες Ἴωνες, ἐξ ὧν γνωστοὶ ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου εἶναι οἱ Χαλκιδεῖς, οἱ Ἐρετριεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἀναφερόμενοι². Προκύπτει δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ὅτι τινές, τοῦλάχιστον, τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἰώνων, ἀναμφιβόλως δὲ οἱ Μιλήσιοι, ἐκαυχῶντο ἐπὶ φυλετικῇ καθαρότητι καὶ ἄλλῃ ὑπεροχῇ. Διὰ τοῦτο ὁ ἱστορικὸς ἀποφαίνεται, ὅτι αἱ ἐγκαυχήσεις αὗται «*μωρὴ πολλὴ λέγειν*». Ἵνα δὲ μὴ ἀναιτιολόγητος παραμείνῃ ἡ περὶ μωρίας κρίσις αὐτοῦ, συνεχίζει ὡς ἑξῆς: «*τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσι οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι σφι ἀναμεμείχεται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκῆες ἀποδάσμιοι καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Δωριεῖς Ἐπιδαῦριοι, ἄλλα τε ἔθνηα πολλὰ ἀναμεμείχεται· οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανίου τοῦ Ἀθηναίων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναικας ἡγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην ἀλλὰ Κασίρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας*» (I. 146).

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικῆς δωδεκαπόλεως, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ οἵτινες ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν αὐτόθι, διακρίνονται εἰς δύο ὁμάδας. Ἡ μὲν τούτων («*τῶν Ἀβαντες... πολλὰ ἀναμεμείχεται*») ἀπετελεῖτο κατὰ πολὺ μέρος ἐξ Ἀβάντων, μεθ' ὧν ἀνemίχθησαν Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκεῖς καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Ἐπιδαῦριοι Δωριεῖς, «*ἄλλα τε ἔθνηα πολλὰ*». Ἵνα δὲ δείξῃ ὁ ἱστορικὸς ὁπόσον, ἔνεκα τῆς ποικίλης καταγωγῆς τῶν συναποτελούντων τὴν πρώτην ταύτην ὁμάδα, εἶναι ὀρθὴ ἡ περὶ πολλῆς μωρίας κρίσις αὐτοῦ, λέγει περὶ τῶν Ἀβάντων, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ πολὺ τῆς ὁμάδος μέρος, ὅτι «*τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν*»³.

1. I. 146.

2. Ἰδ. Ἡρόδ. VIII, 46-48.

3. O L e g r a n d (ἑ.δ.) ἐρμηνεύει τὸ χωρίον οὕτω. «*qui n'ont rien de commun avec l'Ionie même de nom*». Ἐπεξηγῶν δὲ ταῦτα ἐν σημειώσει, λέγει.

Εἰς τὴν ἑτέραν ὁμάδα («οἱ δὲ αὐτῶν... τοὺς γονέας») περιλαμβάνονται μόνον οἱ «ἀπὸ τοῦ πρυτανείου τοῦ Ἀθηναίων δρηθέντες». Ἡ φράσις αὕτη δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπ' Ἀθηνῶν ἀπελθόντες ἀποικοὶ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικῶν πόλεων εἶχον προσέλθει εἰς τὸ πρυτανεῖον τῆς πόλεως καὶ εἶχον λάβει παρὰ τῆς αὐτόθι ἱερᾶς ἐστίας πῦρ, ὡς σύμβολον καὶ τοῦτο τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Ἀθηνῶν ὡς μητροπόλεως τῶν ἀποικίων τὰς ὁποίας ἀπελθόντες ἱδρυσαν. Ἡ αὐτὴ ὅμως φράσις δηλοῖ, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ὅτι οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐκβληθέντες Ἴωνες οὔτινες, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἱδρυσαν εἴτα τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικὴν δωδεκάπολιν, εἶχον προσέλθει ἀπ' Ἀθηνῶν. Τοῦτο δὲ σημαίνει κατ' ἀνάγκην, ὅτι οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐκβληθέντες Ἴωνες εἶχον καταφυγεῖ εἰς Ἀθήνας πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικῶν πόλεων¹.

Προσθίεται δὲ ὁ ἱστορικὸς, ὅτι οἱ τὴν ὁμάδα ταύτην ἀποτελοῦντες, ὅτε ἀπῆρχοντο ἐξ Ἀθηνῶν, δὲν εἶχον παραλάβει μεθ' ἑαυτῶν γυναῖκας Ἰάδας, καὶ ὅτι μεταβάντες καὶ ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς ὕστερον κληθείσας ἰωνικὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, ἔλαβον γυναῖκας Καεῖρας. Ἀπὸ τούτου προκύπτει, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην περιλαμβανομένων ἀποικίων δὲν ἦσαν γνήσιοι Ἴωνες τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ὅτι ἦσαν κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν Ἴωνες, ἐκ πατρός, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ, ἐκ μητρός, Κᾶρες. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ περὶ φυλετικῆς αὐτῶν καθαρότητος ἦσαν, λεγόμενα, *μωρίη πολλή*.

< C'est-à-dire : qu'on n'essaye même pas de faire passer peur des Ioniens sans qu'ils le soient... ».

Ταῦτα ὅμως δεικνύουσιν, ὅτι τὸ χωρίον παρενοήθη, διότι, ὡς ἐλέχθη, ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἐννοεῖ ἄλλους εἰμὴ τοὺς Ἀβαντας, οἵτινες ἀπῆλθον ὡς ἀποικοὶ εἰς πόλεις συναποτελεσάσας βραδύτερον τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικὴν δωδεκάπολιν. Λέγει δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἀποικοὶ οὐ μόνον δὲν ἀνῆκον φυλετικῶς εἰς τοὺς Ἴωνας, ἀλλ' οὐδὲ σθένει τινὰ εἶχον πρὸς τὸ ὄνομα πρὶν ἢ ἀπέλθωσιν ὡς ἀποικοὶ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγγέωμεν πρὸς τοὺς πρῶτους Ἀβαντας ἀποίκους τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν οὔτινες, ἀνακραθέντες μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἰωνικῇ δωδεκαπόλει τῆς Μ. Ἀσίας Ἰώνων καὶ ἀφομοιωθέντες καὶ συναποτελέσαντες πολιτικὴν ἑνωσιν πανιῶνιον, ὡνομάσθησαν Ἴωνες.

1. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἰώνων μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ ἄλλοτε μὲν συνδέει τοὺς Ἴωνας αὐτοὺς πρὸς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν (V. 49 < νῦν ὧν πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ δουλοσύνης, ἀνδρας δμαίμονας », IX. 90) < θεοὺς τε κοινούς ἀνακαλέων (ἐνν. Ἡγησίστρατος ὁ Σάμιος) προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἀνδρας Ἑλλήνας ἐκ δουλοσύνης », ἄλλοτε δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μόνους (VIII. 22 < ἀνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι », IX. 106 < Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἔδοκε ἀρχὴν Ἰωνὴν γενέσθαι ἀνάστατον οὐδὲ Πελοποννησίους περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιῶν βουλευεῖν », καίτοι τοῦτο δὲν εἶναι ἀπολύτως σαφές, εἰμὴ μόνον προκειμένου περὶ τῶν Μιλησίων (V. 97 < οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἀποικοὶ »).

Ὅμως οἱ ἀπόγονοι οὗτοι, οἱ μιγάδες, συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀποτελούντων τὴν προηγουμένην ὁμάδα («*τῶν Ἄβαντες... πολλὰ ἀναμεμείχεται*») οἵτινες οὐδεμίαν συγγένειαν εἶχον πρὸς τοὺς Ἴωνας τῶν Ἀθηναίων ἢ τῆς Πελοποννήσου, ἀποτελοῦσι τοὺς γνησιωτέρους ἐν Ἀσίᾳ Ἴωνας. Τοῦτο διαπιστῶν ὁ ἱστορικός, γράφει: «*ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰόνων ἔστωσαν δὴ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες*»¹.

Εἶτα ὁ αὐτὸς ἱστορικός λέγει τὰ ἑξῆς: «*εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασιν καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι δερτὴν. ἄγουσι δὲ πάντες πληρὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων. οὗτοι γὰρ μούνοι Ἰόνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν*».

Ἐν τούτῳ ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν ὅτι τὸ ὄνομα Ἴωνες δὲν φέρεται ὑπὸ φυλετικὴν, ἀλλὰ ὑπὸ πολιτικὴν ἔννοιαν. Οὕτω ὁ ἱστορικός λέγει ὅτι Ἴωνες, ὑπὸ πολιτικὴν ἔννοιαν, ἦσαν πάντες οἱ ἔχοντες δύο γνωρίσματα. Τὸ μὲν τούτων, «*ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασιν*», ὃν κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ γνωρίσμα βιολογικόν, φυλετικόν, ἔχει ἕκτασιν μερικὴν ἐντὸς τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος Ἰόνων, διότι ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν ἀνωτέρω ὁμάδων («*οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πρυτανίου... τοὺς γονέας*») καταγομένους, οἵτινες ἐν τοῖς μόλις πρὸ τοῦ χωρίου τούτου ἐξακριωρήθησαν ὡς «*καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες*». Πρόθεσις δὲ τοῦ ἱστορικοῦ, λέγοντος περὶ τούτου τοῦ γνωρίσματος, εἶναι νὰ δηλώσῃ ὅτι «*ὅσοι ἀπ' Ἀθηναίων γεγόνασιν*» κατ' ἀρχὴν ἀνήκουσι πολιτικῶς πάντες εἰς τὴν Ἰωνικὴν ἔνωσιν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλας πολιτικὰς ἐνώσεις, Αἰολικὰς ἢ Δωρικὰς. Τὸ ἕτερον γνωρίσμα, «*καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι δερτὴν*», εἶναι εὐρύτερον κατ' ἕκτασιν καὶ ἀποδίδεται εἰς πάντας τοὺς ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ὁμάδων καταγομένους κατοίκους τῆς ἰωνικῆς δωδεκαπόλεως, πληρὴν τῶν Ἐφεσίων καὶ τῶν Κολοφωνίων. Τοῦτο τὸ γνωρίσμα κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνῆκε μόνον εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν εἰρημέων ὁμάδων καταγομένους, ἀλλὰ σὺν τῇ παρῳδῳ τοῦ χρόνου διεδόθη καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς ἰωνικῆς δωδεκαπόλεως, οὕτω δὲ ἀπέβη κοινόν. Δηλοῖ δὲ ἡ διάδοσις τοῦ γνωρίσματος τούτου, ὅτι εἶχεν ἤδη ἐέλθει ἀφομοίωσις τῶν κατοίκων καὶ ὑπαγωγὴ αὐτῶν ὑπὸ κοινὴν πολιτικὴν ἔνωσιν. Ἠναγκάσθη δὲ ὁ ἱστορικός νὰ παραθέσῃ δύο γνωρίσματα, οὐ μόνον διότι οἱ ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν προειρημέων ὁμάδων καταγόμενοι δὲν ἀνῆκον βιολογικῶς εἰς τὴν ἰωνικὴν φυλὴν, ἀλλὰ καὶ διότι ἄλλοι, οἱ Ἐφεσίοι καὶ οἱ

1. Ὡς ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος *περιέχονται* νοεῖται «*οἱ δὲ αὐτῶν*» («*οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανίου, κ.τ.λ.*»), ἐνῶ ὡς ἄλλοι («*τῶν ἄλλων Ἰόνων*») νοοῦνται οἱ ἀπὸ τῆς πρώτης ὡς ἀνω ὁμάδος καταγόμενοι («*τῶν Ἄβαντες... πολλὰ ἀναμεμείχεται*») καὶ μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας ὁμάδος καταγομένων κατοικοῦντες εἰς τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἰωνικὴν δωδεκάπολιν.

Κολοφώνιοι, ἀνῆκον μὲν βιολογικῶς εἰς τὴν ἰωνικὴν φυλὴν, ἀλλὰ δὲν ἀνῆκον πολιτικῶς εἰς τὴν ἰωνικὴν ἔνωσιν, τὸ Πανιώνιον¹.

Εἰς ἄλλο χωρίον ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς πάντας τοὺς Ἴωνας τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ δωδεκαπόλεως, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν νησιώτας, τοὺς Σαμίους δηλονότι καὶ τοὺς Χίους. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν ὅτι ἦσαν « *Πελασγικὸν ἔθνος, ὅστερον δὲ ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων* » (VII. 95). Τὸ χωρίον τοῦτο, κατὰ μόνας θεωρούμενον, δύναται νὰ ἀγάγῃ εἰς τὴν γνώμην ὅτι, κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἱστορικόν, πάντες οἱ κάτοικοι τῆς δωδεκαπόλεως, οἵτινες ἐκαλοῦντο Ἴωνες, προήρχοντο ἀπ' Ἀθηνῶν. Ἐὰν ὅμως τὸ αὐτὸ χωρίον ἐξετασθῇ ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ ἀνωτέρω, θὰ καταστῇ φανερόν, ὅτι τὸ « *Πελασγικὸν ἔθνος* » δέον νὰ προέρχηται ἀπὸ τῆς πρώτης ὁμάδος τῶν ἐν I. 146 ἀποίκων (« *τῶν Ἀβαντες... πολλὰ ἀναμεμείχαιο* ») νὰ ταυτίζεται δὲ πρὸς τοὺς αὐτόθι Ἀρκάδας Πελασγούς, ἢ πρὸς ἄλλους Πελασγοὺς περιλαμβανομένους ὑπὸ τὰ εἰς τὴν αὐτὴν ὁμάδα ἀνήκοντα « *ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ* ». Ὅθεν τὸ χωρίον τοῦτο, συμφώνως ἄλλως καὶ πρὸς τὰ ἀπ' ἄλλων χωρίων προκύψαντα, λέγει ὅτι οἱ εἰς Σάμον καὶ Χίον ἐγκατασταθέντες Πελασγοί, ὅστερον, ἤτοι μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τοὺς ἀπ' Ἀθηνῶν προελθόντας Ἴωνας, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν δευτέραν τῶν προειρημένων ὁμάδων (I. 146 « *οἱ δὲ αὐτῶν... τοὺς γονέας* »), ἐκλήθησαν Ἴωνες. Ὡσαύτως δι' ὅτι ὅστερον δὲν ἐρίνετο διάκρισις αὐτῶν, τῶν Σαμίων καὶ τῶν Χίων, ἀπὸ τῶν καθαρῶν Ἰώνων, οἱ ὅποιοι προήρχοντο ἀπ' Ἀθηνῶν καὶ κατέκουν ἀνὰ τὴν ἰωνικὴν δωδεκάπολιν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

1. Ἀπὸ τούτων προκύπτει ὅτι ἡ ἄποψις τοῦ Σακελλαρίου (La migration Grecque en Ionie, 1958, 247) ὅτι «cette definition semble retirer la qualification d'« Ionien » aux colons originaires d'Aigiale» βασίζεται εἰς ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου διάφορον τῆς ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω προκύπτουσας.